

INFORMACE

ORGANIZACE VOLEB V DOBĚ PANDEMIE

Lucie Fišarová,
Tomáš Jirovec

Volby do zastupitelstev krajů a do Senátu 2020

Volby do zastupitelstev krajů a do Senátu v říjnu 2020 probíhaly s využitím speciálních opatření k ochraně voličů i volebních komisí před nemocí covid-19 a také k zajištění volebního práva voličů v karanténě nebo izolaci kvůli tomuto onemocnění.

Tento článek shrnuje základní informace o opatřeních ve volebních místnostech a o provádění zvláštních způsobů hlasování.

Právní základ

Volby byly organizovány na základě zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů a zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Zvláštní způsoby hlasování pro oba druhy voleb jednorázově upravil zákon č. 350/2020 Sb., o zvláštních způsobech hlasování ve volbách do zastupitelstev krajů a do Senátu v roce 2020 (dále jen „zákon č. 350/2020 Sb.“). Šlo o zákon speciální vůči volebním zákonům, proto upravoval pouze zvláštní pravidla, zatímco ve zbylém rozsahu se použila i na zvláštní způsoby hlasování pravidla obecných volebních zákonů. Legislativní proces od schválení vládou po publikaci ve Sbírce zákonů byl s ohledem na všeobecnou politickou shodu na potřebě přijmout zákon rychle nebyvale svižný.¹⁾

¹⁾ Vláda návrh schválila dne 17. 8. 2020. Poslanecká sněmovna jej projednala a schválila dne 19. 8. 2020 a Senát dne 20. 8. 2020 a následující den byl zákon podepsán prezidentem republiky. Dne 24. 8. 2020, tedy týden po jeho schválení vládou byl zákon publikován ve Sbírce zákonů.

Na zákon č. 350/2020 Sb. navázalo rozhodnutí prezidenta republiky č. 356/2020 Sb., o vyhlášení dnů konání hlasování zvláštním způsobem hlasování při volbách do zastupitelstev krajů a do Senátu Parlamentu České republiky v roce 2020. Zákon č. 350/2020 Sb. totiž počítal s tím, že některé zvláštní způsoby hlasování budou probíhat ve dnech předcházejících dnům hlasování podle příslušných volebních zákonů (*drive-in* ve středu a hlasování při pobytových zařízeních ve čtvrtek). Zákon č. 350/2020 Sb. ale nabyl účinnosti až v době, kdy volby do zastupitelstev krajů a do Senátu již byly prezidentem republiky vyhlášeny.²⁾ V době vyhlášení voleb nemohlo být známo, že provedení některých způsobů hlasování speciální volební zákon dodatečně upraví již na středu a čtvrtek volebního týdne. Bylo proto nezbytné, aby prezident republiky dodatečně vyhlásil i dny pro konání těchto zvláštních způsobů hlasování. Použití lhůty pro vyhlášení voleb podle příslušných ustanovení volebních zákonů bylo zákonem č. 350/2020 Sb. vyloučeno, neboť tato lhůta již dávno uplynula.

Protiepidemická opatření spojená s běžným zabezpečením voleb

Ministerstvo vnitra vydalo také směrnici č. j. MV-94781-37/OV-2020 o zajištění prostředků pro aktivaci hygienicko-protiepidemických opatření ve volbách do Senátu Parlamentu České republiky a ve volbách do zastupitelstev krajů vyhlášených na dny 2. a 3. října 2020.

Směrnice Ministerstva vnitra umožnila obcím uhradit z dotací ze státního rozpočtu na organizaci voleb nákup hygienických a ochranných prostředků. Obce měly tyto prostředky využít při distribuci hlasovacích lístků, zajišťování školení členů okrskových volebních komisí a na protiepidemická opatření ve volebních místnostech.

Školení členů okrskových volebních komisí

Školení členů okrskových volebních komisí se uskutečňují zpravidla na úrovni pověřených obecních úřadů za účasti školitelů a několika desítek komisařů (v některých případech může účast na školení čítat i 200 lidí). Povinná jsou tato školení pro předsedy, místopředsedy a zapisovatele komisí. V minulosti se školení nezřídka účastnili i další členové komisí nad rámec svých povinností. Školení však byla před volbami v roce 2020 spojena s obavami členů komisí z možného šíření nákazy.

Praxe se proto soustředila na to, aby počet účastníků umožňoval v rámci kapacity školicích prostor zachovávat mezi účastníky nezbytné rozesupy. Školení se tentokrát měly účastnit jen osoby, pro něž je účast povinná a pověřené obecní úřady v případě potřeby dělily školení na několik termínů.

²⁾ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 169/2020 Sb. ze dne 9. dubna 2020 o vyhlášení voleb do Senátu Parlamentu České republiky a o vyhlášení voleb do zastupitelstev krajů. Prezident republiky vyhlásil volby na volební dny pátek a sobotu (2. a 3. října 2020, případně druhé kolo senátních voleb 9. a 10. října 2020).

Školení byla doprovázena obvyklými protiepidemickými opatřeními – rozestupy, používání dezinfekce a roušek. Jak se epidemiologická situace postupně zhoršovala, doporučovalo Ministerstvo vnitra v dohodě s Českým statistickým úřadem také využití dálkových metod školení.

Ministerstvo vnitra dosud nemá informační systém, který by umožnil shromažďovat a vyhodnocovat data o správě voleb, takže neexistuje ani jednotná evidence školení za celou republiku. Poznatky o průběhu školení proto ministerstvo získávalo hlavně z pracovní komunikace s krajskými úřady a pověřenými obecními úřady.

Do budoucna bude vhodné zvážit zapojení evidence školení do informačního systému správy voleb (zákon o správě voleb obsahující úpravu informačního systému byl předložen vládě na počátku roku 2020 a zatím nebyl vládou projednán).

Hygienická opatření ve volebních místnostech

Ve volebních místnostech byly na základě metodiky Ministerstva vnitra dodržovány následující standardy:³⁾

- voliči i členové komisí nosili roušky (šlo o povinnost vyplývající z opatření Ministerstva zdravotnictví),
- členové komisí používali jednorázové rukavice,
- při vstupu do volební místnosti si volič musel vydezinfikovat ruce,
- byl stanoven dvoumetrový odstup voličů od členů komise,
- ve volebních místnostech probíhala průběžná dezinfekce prostoru za plentou, psacích potřeb, povrchu volební schránky, klik atd. Frekvence dezinfikování nebyla centrálně předepsaná, ale záležela na úvaze komise, podle místních podmínek a podle volební účasti.

Povinnost nošení ochrany dýchacích cest

Povinnost nosit ve volební místnosti roušku vyplývala komisařům i voličům z průběžně aktualizovaných opatření Ministerstva zdravotnictví.

Ministerstvo vnitra na základě usnesení vlády⁴⁾ zároveň zajistilo pro volební místnosti rezervu roušek, aby povinnost nosit roušku nebyla komplikací ve výkonu volebního práva pro voliče, který si například zapomněl svoji roušku doma.

Do volebních místností ministerstvo dodalo celkem 3,2 milionu roušek. Distribuci zajistil Hasičský záchranný sbor České republiky ve spolupráci s jednotlivými obcemi.

³⁾ Viz <https://www.mvcr.cz/soubor/metodika-pro-obecni-urady-a-okrskove-volebni-komise-k-prubehu-voleb-2020-hygienicka-a-protiepidemicka-opatreni.aspx>.

⁴⁾ Usnesení vlády ze dne 9. 9. 2020 č. 911.

Ministerstvo vnitra zároveň metodicky i formou mediální kampaně vedlo okrskové volební komise k tomu, aby voličům odmítajícím použít roušku nebránily ve výkonu Ústavou zaručeného volebního práva. Umožněním hlasování se však nevylučuje odpovědnost voliče za přestupek na úseku ochrany veřejného zdraví, kterého se nenošením roušky ve volební místnosti dopustil.

Incidenty ohledně nenošení roušek ve volebních místnostech byly nakonec jen ojedinělé.

Úhrada nákladů na protiepidemická opatření

Po dohodě s Ministerstvem financí vydalo Ministerstvo vnitra směrnici⁵⁾, která umožnila obcím využít dotace ze státního rozpočtu poskytované na zabezpečení voleb také na pořízení dezinfekčních a ochranných prostředků pro volební komise, pro zajištění školení i distribuci hlasovacích lístků.

Souhrnné náklady obcí na tyto položky byly odhadovány na 25 mil. Kč. Údaje o skutečném čerpání peněz na dezinfekční a ochranné prostředky budou teprve předmětem finančního vypořádání dotací.

Během přípravy voleb se některé obce dotazovaly na možnost úhrady nákupu ochranných štítů a přepážek z plexiskla. Nákup těchto prostředků však nebyl podporován, neboť není prokázáno, že by nad rámec nastaveného standardu přinášely další podstatné vylepšení protiepidemické ochrany⁶⁾, a bylo též potřeba udržet náklady na opatření ve volebních místnostech na rozumné úrovni.

Obsazenost okrskových volebních komisí

Volby probíhaly u 13 998 okrskových volebních komisí.

Delegování členů komisí je především právem kandidujících subjektů. Starostové obcí pak jmenují zapisovatele komisí. Nepodaří-li se z delegátů kandidujících subjektů sestavit komisi ve stanoveném počtu členů, je starosta též povinen jmenovat další členy k doplnění tohoto počtu.

Starosta před volbami stanoví pro jednotlivé komise podle místních podmínek (např. dle velikosti volebního okrsku) minimální počty členů. Pro krajské volby musí takto být podle volebního zákona komise aspoň šestičlenná.

Před volbami však bylo třeba přijmout opatření předjímající nižší zájem o členství v komisích než obvykle. Zejména u osob z rizikových skupin obyvatel bylo pravděpodobné, že se o členství z důvodu obav před nemocí covid-19 nebudou ucházet.

⁵⁾ č. j. MV-94781-37/OV-2020.

⁶⁾ <https://koronavirus.mzcr.cz/stanovisko-k-noseni-ochranneho-stitu-bez-rouskey/>.

Zákon č. 350/2020 Sb. kromě zvláštních způsobů hlasování obsahoval pro tyto volby dvě opatření s obecným dopadem:

- jednorázové navýšení odměn členům okrskových volebních komisí o 500 Kč,
- snížení nejnižšího počtu členů komise v případech, že nebude komise obsazena do starostou stanoveného počtu nebo poklesne počet členů během voleb; v komisích poté postačovalo 5 členů, v malých okrscích do 300 voličů jen 4 členové.

Odměny členů okrskových volebních komisí po navýšení zákonem č. 350/2020 Sb. byly stanoveny takto:

	Odměna pro krajské volby bez souběhu s volbami do Senátu	Odměna při souběhu krajských voleb s volbami do Senátu včetně druhého kola
člen	2 300 Kč	3 400 Kč
místopředseda	2 600 Kč	4 000 Kč
zapisovatel	2 600 Kč	4 000 Kč
předseda	2 700 Kč	4 100 Kč

Celkové náklady státního rozpočtu na samotné navýšení odměn o 500 Kč byly odhadovány až na 56 mil. Kč. Této částky však nebude dosaženo, protože odhad vycházel z průměrného počtu 8 členů v komisi. Údaje o skutečně čerpaných nákladech budou součástí finančního vypořádání dotací poskytovaných obcím na zabezpečení voleb.

Ministerstvo vnitra také oslovilo sdružení dobrovolných hasičů s výzvou, aby se jejich členové v případě potřeby ucházeli o funkce členů okrskových volebních komisí.

Prostřednictvím krajských úřadů pak ministerstvo informovalo starosty obcí o postupu při poklesu počtu členů komise. Na prvním místě bylo potřeba čerpat z místních zdrojů, tj. ze zaměstnanců obecního úřadu, dobrovolných hasičů atd. Dále bylo možné požádat o pomoc pověřený obecní úřad. Krajské úřady měly během voleb většinu kapacit vázanou na zvláštní způsoby hlasování (viz níže), ale i přesto byly nápomocny obcím metodickou a koordinační pomocí. Ministerstvo vnitra dále vyčlenilo pro případ, že by bylo kdekoli v republice potřeba nahradit členy okrskové volební komise (kteří by se třeba dostali do karantény), rezervu 30 zaměstnanců.

Při obsazování komisí se nakonec ukázalo, že zvýšeným úsilím starostů obcí je možné i v náročné pandemické době obsadit komise dostatkem členů.

V průběhu voleb se potom až na úroveň Ministerstva vnitra dostalo po pracovní linii pouze 10 zpráv o tom, že v některé komisi je třeba člena okrskové volební komise nahradit. Vždy se to však podařilo z místních zdrojů

nebo s pomocí pověřeného obecního úřadu nebo dobrovolných hasičů. Rezervu zaměstnanců Ministerstva vnitra nebylo potřeba nasadit.

Zvláštní způsoby hlasování

Podle volebních zákonů jsou karanténa a izolace jako opatření, která představují omezení osobní svobody z důvodu ochrany veřejného zdraví, překážkou výkonu práva volit. Osoby v karanténě a izolaci tedy nejsou oprávněny ve volbách hlasovat⁷⁾.

Tato právní úprava platí v zásadě od samého přijetí příslušných volebních zákonů. Dosavadní volební zákony však nepočítaly s pandemickou situací, která v roce 2020 nastala v souvislosti s šířením nemoci covid-19. V karanténě nebo izolaci z důvodu ochrany veřejného zdraví před tímto onemocněním se tak ocitá nepoměrně více osob, a tedy i voličů, kteří by v důsledku zmíněné překážky nemohli své právo hlasovat ve volbách naplnit. Nový rozměr dopadů této překážky vedl k pochopitelným obavám o ústavní konformitu dosavadní právní úpravy a potažmo o regulérnost voleb, protože zatímco v minulosti se překážka ve výkonu práva volit týkala pouze desítek případů, nyní s ohledem na epidemiologickou situaci ohledně vysoce infekčního onemocnění covid-19 se dotýkala tisíců voličů.

Ministerstvo vnitra proto předložilo návrh zákona, který umožnil hlasovat osobám s nařízenou karanténou nebo izolací z důvodu ochrany veřejného zdraví před nemocí covid-19 ve volbách do zastupitelstev krajů a do Senátu konaných ve dne 2. a 3. října 2020 a 9. a 10. října 2020. Jednalo se o osoby, jimž nařídila karanténu nebo izolaci krajská hygienická stanice rozhodnutím nebo praktický lékař formou neschopenky či vydáním speciálního potvrzení. Zákon též umožnil hlasování voličům umístěným v pobytových zařízeních sociálních služeb, školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a lůžkových zdravotnických zařízeních, která byla uzavřena rozhodnutím krajské hygienické stanice z důvodu ochrany před nemocí covid-19.

Pro tyto cílové skupiny se zavedly speciální metody hlasování. Speciální způsoby hlasování se netýkaly osob, které zůstaly dobrovolně doma z preventivních důvodů např. po návratu ze zahraničí, neboť na ně se překážka ve výkonu volebního práva podle volebních zákonů nevztahuje.

Možnostmi realizace aktivního volebního práva osobami omezenými na osobní svobodě z důvodu ochrany veřejného zdraví před šířením nemoci covid-19 se zabývala pracovní skupina pro přípravu epidemiologických opatření a následně byly návrhy speciálních způsobů hlasování předjednávány se zástupci parlamentních politických stran a zástupci krajských úřadů.

⁷⁾ § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

§ 2 písm. a) zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů.

Zákon č. 350/2020 Sb. odstranil pro krajské a senátní volby překážku výkonu práva volit u těch voličů, kteří byli v karanténě nebo izolaci kvůli nemoci covid-19 a využili některý ze zvláštních způsobů hlasování. Hlasování některým ze zvláštních způsobů hlasování podle tohoto zákona nebylo považováno za porušení karantény nebo izolace. Jako zvláštní způsob hlasování bylo upraveno:

- hlasování u volebního stanoviště (*drive-in*); zřízeno bylo celkem 78 stanovišť v jednotlivých okresech; hlasovalo se zde z motorového vozidla;
- hlasování při uzavřeném pobytovém zařízení; šlo zejména o domovy pro seniory, které byly rozhodnutím krajské hygienické stanice kvůli nemoci covid-19 uzavřeny;
- hlasování do zvláštní přenosné volební schránky; voliči, kteří nemohli využít *drive-in*, měli možnost telefonicky požádat krajský úřad, aby k nim vyslal speciální komisi s přenosnou schránkou.

Základním principem všech výše uvedených zvláštních způsobů hlasování bylo, že volič, kterému byla nařízena karanténa nebo izolace z důvodu covid-19, nepřicházel do kontaktu s běžnou okrskovou volební komisí, ale pouze se speciální komisí pro hlasování. Zvláštní způsoby hlasování zajišťovaly speciální komise sestávající ze zapisovatele jmenovaného krajským úřadem a 3 vojáků. Rovněž hlasovací lístky odevzdané těmito voliči sčítala speciální komise při krajském úřadě.

Harmonogram využití zvláštních způsobů hlasování zákon stanovil tak, aby se táž komise mohla postupně věnovat všem třem způsobům:

Krajské volby a první kolo senátních voleb

středa 30. 9. 2020	Hlasování v <i>drive-in</i> 7.00 – 15.00
čtvrtek 1. 10. 2020	Hlasování při pobytových zařízeních 7.00 – 22.00
pátek 2. 10. 2020	Hlasování při pobytových zařízeních 7.00 – 18.00
pátek 2. 10. 2020	Hlasování do zvláštní přenosné volební schránky 7.00 – 22.00
sobota 3. 10. 2020	Hlasování do zvláštní přenosné volební schránky 7.00 – 14.00

Druhé kolo senátních voleb

středa 7.10.2020	Hlasování v <i>drive-in</i> 7.00 – 15.00
čtvrtek 8.10.2020	Hlasování při pobytových zařízeních 7.00 – 22.00
pátek 9.10.2020	Hlasování při pobytových zařízeních 7.00 – 18.00
pátek 9.10.2020	Hlasování do zvláštní přenosné volební schránky 7.00 – 22.00
sobota 10.10.2020	Hlasování do zvláštní přenosné volební schránky 7.00 – 14.00

S hlasováním do zvláštní přenosné volební schránky byla ještě spojena lhůta pro podání žádosti o tento způsob hlasování. Volič musel telefonicky požádat krajský úřad podle místa svého trvalého pobytu do čtvrtka (1. října, resp. 8. října) do 20 hodin. Voliči, kteří nestihli o zvláštní přenosnou schránku požádat, například proto, že se dostali do karantény až v pátek, nemohli zvláštních způsobů hlasování využít. Využitím zvláštních způsobů hlasování byla přitom podmíněna zákonná výjimka z obecné překážky výkonu práva volit pro osoby v karanténě.

V praxi to znamenalo, že voliči, kteří se do karantény dostali až v pátek, nemohli v těchto volbách hlasovat.

Tato skutečnost však byla dostatečně známá již v době projednávání zákona a byla zdůvodňována tím, že:

- komise pro hlasování musely znát seznam voličů, které mají navštívit, alespoň s minimálním předstihem; pokud by žádosti byly přijímány i v době, kdy komise již působily v terénu, nebylo by logisticky možné vyhovět všem žádostem;
- v případě žádostí přijatých až v době, kdy probíhá i hlasování ve volební místnosti, by nebylo možné vyloučit dvojí hlasování (u voliče, který třeba odhlasoval ve volební místnosti a poté se dozvěděl o karanténě); byť by pokusy o dvojí hlasování zřejmě nebyly časté, je jejich samotná možnost rizikem pro legitimitu voleb.

Kapacity zvláštních způsobů hlasování

Zákon č. 350/2020 Sb. stanovil, že v České republice má být zřízeno minimálně 78 komisí pro zvláštní způsoby hlasování (alespoň 1 komise na každý okres a na území hlavního města Prahy alespoň 2).

Kapacita 78 komisí byla v souhrnu všech zvláštních způsobů hlasování nastavena maximálně na 9.000 voličů.

Komise se ustavovaly pro jednotlivé kraje, pro hlasování do zvláštní přenosné volební schránky se ale počítalo i s vykrýváním potřeb více zasažených krajů operativním přesunem komisí z krajů s menším nápadem žádostí o zvláštní přenosnou volební schránku.

Prudký nárůst počtů lidí v karanténě a izolaci krátce před volbami však vedl k preventivnímu navýšení kapacit komisí o 100%. Krajské úřady spolu s Armádou České republiky byly před volbami připraveny nasadit v případě potřeby do akce dvojnásobek komisí a také u volebních stanovišť zdvojit průjezdy, aby bylo možné poptávku rychleji odbavovat. Kapacity systému zvláštních způsobů hlasování se zvýšily až na 16.000 voličů.

To odpovídalo předpokladu zhruba 30 až 40% volební účasti z množiny voličů v karanténě a izolaci, kde podle evidence České správy sociálního zabezpečení bylo v té době cca 14.000 osob, obdobný počet osob v karanténě

a izolaci evidovaly průběžně krajské hygienické stanice, a pravděpodobně dalších několik tisíc osob v karanténě a izolaci stálo zcela mimo tyto evidence.

Navyšování kapacit tedy bylo v dané situaci nezbytné. Poptávku po zvláštních způsobech hlasování však nebylo možné předem spolehlivě určit mimo jiné i proto, že faktický zájem voličů o zvláštní způsoby hlasování ovlivňovaly i další skutečnosti – zdravotní stav, nezkušenost s novými metodami hlasování atd.

Využití zvláštních způsobů hlasování

O zvláštní způsoby hlasování nakonec projevilo v celé České republice v krajských volbách i v obou kolech senátních voleb zájem celkem 6.524 voličů.

Volby do zastupitelstev krajů a I. kolo voleb do Senátu

kraj	voliči v <i>drive-in</i> stanovištích	uzavřená pobytová zařízení	voliči hlasující v uzavřených pobytových zařízeních	žádosti o zvláštní přenosnou volební schránku
Středočeský	668	3	66	334
Plzeňský	267	0	0	107
Jihočeský	298	2	43	94
Karlovarský	59	0	0	49
Ústecký	214	0	0	108
Liberecký	191	0	0	85
Královéhradecký	191	3	34	99
Pardubický	169	0	0	110
Vysočina	259	0	0	63
Olomoucký	233	0	0	97
Jihomoravský	411	1	7	213
Zlínský	295	0	0	132
Moravskoslezský	234	0	0	134
Hl. město Praha	183	0	0	151
Celkem	3672	9	150	1776

II. kolo voleb do Senátu

kraj	voliči v <i>drive-in</i> stanovištích	uzavřená pobytová zařízení	voliči hlasující v uzavřených pobytových zařízeních	žádosti o zvláštní přenosnou volební schránku
Středočeský	63	0	0	42
Plzeňský	11	0	0	8
Jihočeský	39	2	7	17
Karlovarský	13	0	0	7
Ústecký	7	0	0	5
Liberecký	5	0	0	9
Královéhradecký	26	1	0	49
Pardubický	0	0	0	1
Vysočina	50	0	0	16
Olomoucký	11	0	0	24
Jihomoravský	63	0	0	51
Zlínský	64	0	0	57
Moravskoslezský	25	1	16	21
Hl. město Praha	136	0	0	83
Celkem	513	4	23	390

Náklady na zvláštní způsoby hlasování

Výdaje orgánů státní správy, krajských úřadů, obecních úřadů a okrskových volebních komisí spojené s volbami se vždy hradí ze státního rozpočtu, z rozpočtové kapitoly Všeobecná pokladní správa (VPS).

Odhad nákladů na samotné zvláštní způsoby hlasování čítal 35 mil. Kč (jednorázové navýšení odměn členů běžných okrskových volebních komisí do těchto nákladů nebylo započteno).

Počítalo se s těmito náklady:

	částka	účel	zdroj
krajské úřady	2 mil. Kč	nároky členů sčítacích komisí	dotace z VPS
	4 mil. Kč	nároky členů komisí pro hlasování	
	3,6 mil. Kč	zajištění dopravy, materiálu, provozu, ochranných prostředků pro sčítací komise a personální náklady	
Armáda České republiky	25 mil. Kč	vybavení volebních stanovišť, mandatorní a operační provozní výdaje a mimořádné odměny pro nasazené příslušníky	převod z VPS

Ministerstvo vnitra	0,4 mil. Kč	výroba volebních materiálů pro zvláštní způsoby hlasování	úspory v prostředcích vyčleněných na výrobu volebních materiálů
---------------------	-------------	---	---

Ochranné a hygienické prostředky pro všechny členy komisí pro hlasování, tedy i pro příslušníky Armády České republiky, poskytlo Ministerstvo vnitra ze svých zdrojů.

Informování voličů

Ministerstvo vnitra ve druhé polovině září 2020 spustilo informační kampaň, aby se k voličům včas dostaly informace o podmínkách hlasování v běžných volebních místnostech a též o podmínkách a pravidlech využití zvláštních způsobů hlasování.

Informace pro voliče byly průběžně zveřejňovány na internetových stránkách Ministerstva vnitra.⁸⁾ Na internetových stránkách ministerstvo zveřejňovalo i materiály pro volební orgány.

Ministerstvo připravilo také informační videa, která byla dále šířena i na sociálních sítích. Na natáčení vyli přizvání též zástupci významných médií, včetně veřejnoprávních.

Základní upozornění na speciální pravidla voleb a informace o způsobech hlasování rozšířilo Ministerstvo vnitra též formou tištěných letáků.

Soudní přezkum po volbách

Volební senát Nejvyššího správního soudu obdržel v zákonném termínu celkem 7 návrhů na soudní přezkum voleb do Senátu.

Tři návrhy Nejvyšší správní soud odmítl. Meritorně se pak zabýval čtyřmi návrhy, které zamítl.

Jde-li o volby do zastupitelstev krajů, napadlo k jednotlivým krajským soudům celkem 24 návrhů na neplatnost voleb, neplatnost hlasování nebo neplatnost volby kandidáta. Z nich osm bylo odmítnuto a zbývajících šestnáct bylo zamítnuto.

Ve vztahu k tématu tohoto článku, kterým jsou volby v době pandemie covid-19, stojí za povšimnutí dvě rozhodnutí týkající se krajských voleb.

⁸⁾ Viz <https://www.mvcr.cz/clanek/volby-2020-zastupitelstva-kraju-a-senat.aspx>.

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně (67 A 4/2020-121)

Navrhovatel namítal, že mimořádná opatření Ministerstva zdravotnictví mohla ovlivnit výsledky hlasování. Ve volební místnosti si odmítl na pokyn okrskové volební komise kvůli ztotožnění sundat roušku, neboť se bál pokuty, která hrozí za její nenošení. Dále namítal, že pokud voliči byla nařízena karanténa až 1. 10. 2020 po 20. hodině, nemohl odhlasovat s využitím zvláštních způsobů hlasování. Dále uváděl, že roušky ve volební místnosti mohly odradit velké množství voličů, a že v některých volebních místnostech komise při ztotožnění nepožadovala sundání roušky a mohl tak odvolit jiný člověk.

Soud se vyslovil tak, že okrsková volební komise při požadování krátkého sejmutí roušky nepochybila, protože ztotožnění voliče je podmínkou hlasování. Naopak, pokud komise ztotožní člověka i bez roušky, nemusí ho k tomu nutně vyzývat. Vzhledem k tomu, že navrhovatel byl osobou s právnickým vzděláním, vyslovil soud domněnku, že ve volební místnosti postupoval tak, aby mohl účelově podat volební stížnost, neboť věděl, že za sejmutí roušky při ztotožňování mu žádná sankce nehrozí. Soud nedospěl k závěru, že by nošení roušek odradilo voliče od hlasování, neboť volební účast byla vyšší než v roce 2016. Námitka ohledně nemožnosti některých voličů v karanténě odhlasovat se podle soudu navrhovatele nijak nedotýkala a ten nebyl v důsledku této skutečnosti jakkoli zasažen ve volebním právu.

Následně se stěžovatel obrátil na Ústavní soud s ústavní stížností. Ústavní soud konstatoval, že není odvolacím orgánem, který by přezkoumával jako další instance rozhodnutí krajského soudu; jeho úkolem proto není obecně ochrana obyčejného volebního práva v objektivním smyslu, nýbrž ochrana ústavně zaručených základních práv a svobod. Ústavní soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí krajského soudu z ústavněprávního hlediska obстоjí a ústavní stížnost odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, jež umožňuje odmítnout návrh v zájmu racionality a efektivity řízení o ústavní stížnosti.⁹⁾

Rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem (115 A 1/2020-32)

Podle navrhovatele došlo k porušení zákazu volební agitace ve volební místnosti, neboť člen okrskové volební komise měl ve volební místnosti po celou dobu voleb nasazenou roušku s viditelným logem České pirátské strany.

Podle soudu nošení roušky s logem konkrétní politické strany ve volební místnosti během hlasování ze strany člena volební okrskové jistě není volebním zákonem aprobované jednání, nelze jej však na druhou stranu srovnávat s jednáními, která judikatura příkladmo vymezila jako zakázanou volební agitaci, a pro která by soud mohl vyslovit neplatnost hlasování

⁹⁾ I. ÚS 3147/20 ze dne 8. 12. 2020.

ve volbách do zastupitelstva kraje. Soud dále poznamenal, že navrhovatel jako volič měl nalézt občanskou statečnost a na případné pochybení člena okrskové volební komise upozornit formou stížnosti předsedu této komise. Jak však soud ověřil, k podání žádné stížnosti ani oznámení nedošlo. Tato skutečnost podle názoru soudu silně oslabila naléhavost návrhu na vyslovení neplatnosti hlasování.

Vzhledem k tomu, že navrhovatel nepředložil soudu důkaz, který by měl vliv na výsledek voleb a soud neshledal volební agitaci tak intenzivní, aby reálně volební výsledek ovlivnila, neshledal návrh, i s odkazem na předešlou judikaturu, důvodným a zamítl jej.

Příprava zákona o zvláštních způsobech hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2021

Vývoj pandemie v roce 2021 lze obtížně předvídat. Žádoucí však je, aby pro případ, že při volbách do Poslanecké sněmovny v říjnu 2021¹⁰⁾ bude situace obdobná jako při volbách v roce 2020, byly opět připraveny k využití zvláštní způsoby hlasování, které se v zásadě osvědčily. Zákon č. 350/2020 Sb. však dopadal pouze na volby do zastupitelstev krajů a volby do jedné třetiny Senátu v roce 2020 a také na referenda, která se konala v souběhu s těmito volbami (cca desítku místních referend). Šlo tedy o zákon jednorázový, který byl svou aplikací na podzim 2020 vyčerpán.

Ministerstvo vnitra již pracuje na přípravě obdobného zákona pro volby do Poslanecké sněmovny. Výhodou je, že je již možné vycházet z konkrétních poznatků a zkušeností při aplikaci zákona č. 350/2020 Sb. v krajských a senátních volbách v roce 2020.

¹⁰⁾ Rozhodnutí prezidenta republiky č. 611/2020 Sb. ze dne 28. prosince 2020 o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.